

71
A43
37

РД

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

“Стан і перспективи розвитку
духовної культури особистості в
умовах розгортання глобалізаційних процесів”

15-16 листопада 2007 року

Том I

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства "Афіна" кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції **"СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ"**: У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т.1. – 204 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. - кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККиМ (Київ)
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного політехнічного університету
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ
Дем'янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Жиліук С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Коваль Г.П. - доктор педагогічних наук, професор РДГУ
Крالیук П.М. - доктор філософських наук, професор НУ "Острозька академія"
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника
Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор ХДАК
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ
Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., доц. Граб О.В.**

ISBN 978-966-8424-77-9

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 26.10.2007 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)

Інформатизація як інтелектуально-гуманістична складова життєдіяльності людини і суспільства на основі все більш повного використання інформації в якості ресурсу розвитку різко підвищила значущість формування інформаційної культури людини. Тому в структурі професійної компетентності майбутнього працівника освіти і культури значне місце займає інформаційна компетентність – уміння шукати, відбирати, аналізувати і використовувати інформацію. Саме формування інформаційної культури студентів, професорсько-викладацького складу, аспірантів є однією із основних функцій наукової бібліотеки РДГУ.

Інформаційна культура включає, як відомо і бібліотечно-бібліографічну грамотність, і культуру читання, передбачає оволодіння людиною цілим комплексом додаткових знань, умінь і навичок, зокрема:

- 1) знання того, що являє собою процес інформатизації, які специфічні особливості інформаційного суспільства і як вони впливають на життя людини;
- 2) орієнтацію в правових нормах, пов'язаних із поширенням і використанням інформації, охорони інтелектуальної власності, включаючи авторське право, інформаційної безпеки тощо;
- 3) орієнтацію в сукупних інформаційних ресурсах, як традиційних, так і електронних (фондах і ДПА бібліотеки, бібліографічних, фактографічних і повнотекстових БД тощо);
- 4) уміння формувати власні пошукові системи;
- 5) здатність використовувати формальні і неформальні канали комунікації для отримання інформації. Готовність самому виступати в ролі консультанта, активного поширювача інформації [6; 15].

Формування інформаційної культури проводиться в науковій бібліотеці РДГУ за багатьма напрямками з використанням різноманітних форм і методів бібліотечного, бібліографічного та інформаційного обслуговування. Особливою актуальною ця діяльність є сьогодні, коли бібліотека скеровує свої зусилля на виконання вимог і потреб освіти і науки України щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти. І в першу чергу це пов'язано з формуванням та регуляцією інформаційних потоків в адресному забезпеченні групових та індивідуальних особистісних потреб користувачів бібліотеки на всіх етапах навчального, наукового і виховного процесів університету.

Відразу кілька завдань у формуванні інформаційної культури виконується через систему рекламних заходів університетської бібліотеки. По-перше, вона допомагає студентові орієнтуватися як у приміщеннях бібліотеки, так і в її окремих структурних підрозділах: читальних залах, абонементах тощо. Для цього створені відповідні буклети, путівники, оголошення, схеми структурних підрозділів, розташування приміщень, технічних засобів та ін. По-друге, вона допомагає отримати відомості про те, що є в бібліотеці, у який відділ можна звернутися за необхідною інформацією, які БД доступні та ін. Але основним засобом формування інформаційної культури саме студентів-першокурсників є лекції з „Основ бібліотечно-

бібліографічних знань та інформаційної культури”, які університетська бібліотека проводить традиційно на початку навчального року зі студентами-першокурсниками всіх факультетів, де їх навчають правилам користування, акцентуючи їхню увагу на ті можливості, які надає діючий у бібліотеці єдиний читацький квиток, виділяючи специфіку роботи окремих структурних підрозділів (абонементи, читальні зали, інформаційно-бібліографічний відділ), інформують про режим роботи та ін.

На старших курсах студентів знайомлять з основами наукових досліджень. Таку інформацію бібліотека надає в рамках навчальної дисципліни „Науково-дослідна робота студентів: організація, методологія, інформаційне забезпечення”. Згідно з програмою цього курсу бібліотека інформує студентів, як працювати з виданнями різноманітних типів і видів, формувати довідково-пошуковий апарат наукової роботи, створювати бібліографічний опис документів, оформлювати посилання, будувати список використаної літератури. Крім цього, працівники бібліотеки у вигляді бібліографічного огляду представляють літературу, що є у фондах, яка допоможе студентам успішно засвоїти вищеназвану навчальну дисципліну та відповідно інформаційну культуру, а також знайомлять студентів зі спеціально створеним бібліодайджестом „На допомогу в науковій роботі”, у якому зібрані всі необхідні законодавчі, нормативно-правові й методичні матеріали щодо підготовки, написання та оформлення курсових, дипломних і дисертаційних робіт.

Сьогодні глобалізаційні процеси суспільства прослідковуються також і в широкому використанні комп’ютерних технологій, зокрема таких світових інформаційних систем, як Інтернет. З огляду на це більш сучасним і динамічним став довідково-пошуковий апарат (ДПА) наукової бібліотеки РДГУ. Чим далі, тим більше місце в ньому займають не тільки різноманітні традиційні каталоги і картотеки, але й електронний каталог, електронні бази даних (бібліографічні, повнотекстові), з’явилася можливість використати мережу Інтернет, web-сторінки інших бібліотек, установ і організацій. Тому формування інформаційної культури студентів, викладачів та інших категорій читачів бібліотеки в цьому аспекті здійснюється безпосередньо, під час виконання їх конкретних запитів, спрямованих на задоволення вимог навчального, виховного, наукового процесів університетів. Сюди відносимо адресні, фактографічні, тематичні, уточнюючі довідки, виконані в традиційному картковому і в електронному режимі. І, звичайно ж, особлива увага звертається на знайомство з комп’ютерною мережею наукової бібліотеки РДГУ, її програмною комп’ютерною системою „УФД/Бібліотека”, електронним каталогом, базами даних, виданнями на електронних носіях.

Бібліотечні працівники у спілкуванні з читачами під час пошуку інформації згідно з їхніми індивідуальними запитами надають різноманітні консультації (добір літератури на тему, уточнення бібліографічних даних, їх місцезнаходження та ін.). Це дозволяє студентам практично закріпити ті навички, які вони опанували теоретично на лекціях з інформаційної культури. Таким чином, успішно освоївши культуру (тобто методику і тактику) пошуку інформації, студенти і викладачі не тільки скорочують час на її пошук, але й отримують уяву про можливості книжкових та електронних фондів бібліотеки.

Формуванню інформаційної культури студентів, викладачів, аспірантів притаманні такі риси, як плановість, систематичність, диференційованість. Обов’язково беруться до уваги специфіка факультетів і спеціальностей, вимоги навчальних планів і програм, тематика наукових досліджень, можливості ресурсної бази бібліотеки тощо. Тому при інформаційно-бібліографічному обслуговуванні використовуються усні й наочні, індивідуальні, групові і масові форми та методи роботи, що тією чи іншою мірою сприяють формуванню інформаційної культури студентів та професорсько-викладацького колективу. Так, зокрема інформацію про бібліотеку, її ресурси студенти і викладачі регулярно отримують із виставок, організовуються на абонементах та читальних залах бібліотеки. Тематика їх різноманітна: одна частина – спрямована на допомогу навчальному процесу і самоосвіті, друга – організовувалась до відзначення пам’ятних і ювілейних дат державної, суспільно-історичної і культурної значущості. Назвемо лише декілька з них: „Проблеми фахової підготовки майбутніх педагогів в умовах кредитно-модульної системи”, „Дистанційна освіта: учора, сьогодні, завтра”, „Етнологія і етнографія в системі гуманітарних наук”, „Забуттю не підлягає” (Пам’яті жертв голодомору і політичних репресій), „Сила і краса рідної мови” (До Міжнародного дня рідної мови), „Все про все” (Довідкові та енциклопедичні видання) та ін.

Інформаційна культура студентів формується і під час аудиторних виставок – переглядах літератури, які проводяться на першому занятті вивчення навчальної дисципліни, де студенти і викладачі можуть ознайомитися із типовою і видовою структурою видань, їх кількістю, місцезнаходженням у фондах наукової бібліотеки РДГУ. Такі перегляди вже стали традиційними для багатьох викладачів.

Суттєву допомогу у формуванні інформаційної культури надають і бібліографічні огляди літератури. Тематика їх відповідає вимогам навчального, наукового і виховного процесів університету та сприяє

самоосвіті. Наприклад: „Європейська політика України: потенціал ідей і реальність”, „Релігія і розум – два крила людського духу”, „Майстерня слова” (Віршування і поетичні жанри), „Новинки літератури з психолого-педагогічних дисциплін”, „Державне управління і місцеве самоврядування” (Вивчаємо правознавство) тощо.

На формування інформаційної культури студентів і викладачів впливають такі комплексні заходи, як „Дні інформації”, „Дні факультетів”, „Дні кафедри” і т.ін., де надається максимум інформації читачам про фонди і їх склад (у бібліографічному, анотованому і реферованому виглядах), надаються індивідуальні консультації щодо роботи з літературою, її аналітико-синтетичної обробки та ін.

Меті формування інформаційної культури студентів та викладачів відповідає і науково-бібліографічна діяльність університетської бібліотеки, що являє собою підготовку і випуск рекомендаційних та науково-допоміжних покажчиків літератури різнопланових за жанром і багатоаспектних за тематикою.

Це серії:

- а) „Нові надходження літератури за галузями знань”;
- б) „Академіки, професори, доктори наук РДГУ” (До ювілеїв науковців);

Щорічники:

- а) „Наукові праці викладачів РДГУ за ... рік”;
- б) „Періодичні видання наукової бібліотеки РДГУ за ... рік”;

Тематичні бібліографічні покажчики:

- а) „Україна і Болонський процес”. Ч.1, 2;
- б) „Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи”;
- в) „Профільне навчання: можливості і реальі”;
- г) „Акмеологія: нова якість освіти” та ін.

Бібліографічні покажчики постійно представлені на виставках та в бібліографічних оглядах літератури. Навчити читачів використовувати бібліографічні покажчики та довідково-пошуковий апарат до них (тобто покажчики іменні, предметні тощо), які ще більше підсилюють його пошукові та інформаційні можливості, теж є одним із завдань формування інформаційної культури.

Чільне місце в діяльності наукової бібліотеки займає культурно-просвітницька діяльність, спрямована в першу чергу на духовний розвиток молодого покоління. А інформаційна культура є складовою духовної культури особистості, що будується на книгах, на знаннях, на інформації. Тому популяризація літератури, найкращих надбань світової і вітчизняної науки і культури університетською бібліотекою здійснюється завдяки різноманітним формам культурно-просвітницьких заходів: літературним і тематичним вечорам, усним журналам, бесідам, презентаціям та ін. Назвемо лише декілька з них. Це усний журнал „1000 років української суспільно-політичної думки” (По сторінках однойменного дев’ятитомного видання), бесіда „Рецепція Біблійних сюжетів в зарубіжній літературі”, презентація антології „Літературна Рівненщина” (з нагоди 20-річчя створення Рівненської спілки письменників) та ін.

І, насамкінець, хотілося б нагадати, що одним із важливих аспектів реалізації положень Болонського процесу є забезпечення індивідуальної самостійної роботи студентів на базі ресурсних та інформаційних технологій, що цілеспрямовано розвивають здатність до подальшої самоосвіти впродовж майбутньої професійної діяльності. Тож формування інформаційної культури молоді є однією з основних умов для виконання цих завдань, на що й скеровує свої зусилля наукова бібліотека РДГУ.

Джерельні приписи

1. *Галета Я.* Особливості становлення особистості в умовах інформаційного суспільства // Рідна школа. – 2007. – №4. – С. 47-50.
2. *Гендина Н.И.* Образование для общества знаний и проблемы формирования информационной культуры личности // Научные и технические библиотеки. – 2007. – №3. – С. 40-48.
3. *Гиляревский Р.С.* Информационная культура в высшей школе // Научно-техническая информация. – 2007. – №2. – С. 18-22.
4. *Дубошей В.* Формирование информационной культуры и использование информационных технологий в образовательном процессе // Директор школы, ліцею, гімназії. – 2007. – №3. – С. 59-60.
5. *Ігнатська О.В.* Молодь і проблеми формування інформаційної культури // VI Міжнародна науково-практична конференція 26-27 квітня 2005 року. – Харків, 2005. – С. 44-45.
6. *Кожеевникова Е.С.* „Информационная культура” как фактор повышения социальной компетентности студентов // Библиография. – 2006. – №5. – С.14-19.

ЗМІСТ І ТОМУ

Вітальне слово ректора	3
Виткалов В.Г., Граб О.В. Молодь у соціокультурному просторі ХХІ століття: за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів”	5
Розділ І.	
Освіта і виховання як основа розвитку культури ХХІ століття	11
<i>Баранівський В.Ф.</i> Особистість, освіта та культура в умовах глобалізації	11
<i>Чорний В.С.</i> Освіта та виховання на межі століть: пошуки філософсько-методологічного обґрунтування	13
<i>Стеблецька Г.Е.</i> Простір дитинства у добу глобалізації	18
<i>Іванченко Є.А.</i> Інтегративна професійна підготовка. Види інтеграції. Соціокультурна інтеграція	21
<i>Новоселецький М.Ю.</i> Проблеми цінностей в інформаційному суспільстві	25
<i>Білик К.О.</i> Два аспекти розвитку духовності в умовах глобалізації	27
<i>Костенко М.С., Степанюк О.В.</i> Галузеві документні потоки як фактор формування соціокультурного простору України періоду суспільних трансформацій	29
<i>Бучковська О.Ю., Карпук Д.В.</i> Особливості міжкультурних комунікацій в процесі глобалізації	33
<i>Кучина Н.І.</i> Поширення книги в сучасній Україні: регіональний аспект	35
<i>Грипич С.Н., Семенюк Г.П.</i> Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)	41
<i>Якубовська С.С.</i> Контроль якості знань студентів в умовах кредитно-модульної системи	44
<i>Печенюк Ю.</i> Самостійна робота студентів ВНЗ в умовах КМСОНП	46
<i>Бахомент С.П., Тарасюк А.В.</i> Формування високої духовності особистості, утвердження на національному ґрунті людської моралі – пріоритетний напрям роботи куратора групи	51
<i>Забута Н.В.</i> Економічна свідомість у контексті економічної культури майбутнього фахівця	56
<i>Музичко Л.В.</i> Формування індивідуального стилю учіння – шлях до індивідуалізації навчання студентів у сучасних умовах становлення вищої освіти	60
<i>Зубцова Ю.Є.</i> Соціально-психологічні фактори патріотичного виховання молодших школярів	64
<i>Кречетова В.А.</i> Освіта як чинник конструювання національної ідентичності	68
<i>Возна Т.О.</i> Використання переваг інформаційних комунікацій як передумова підвищення освітньо-культурного рівня студентської молоді	72
<i>Леснякова О.Г.</i> Значення новітніх методів аналізу соціологічних даних у сучасному освітньому процесі (на прикладі методів візуалізації)	75
<i>Коротич А.А.</i> Шляхи формування системи освітніх та культурних цінностей студентської молоді	78
<i>Ткаченко О.О.</i> Протиріччя глобалізаційних процесів у системі гуманітарних цінностей молоді	81
<i>Граб О.В., Колесник С.М.</i> Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності	83
<i>Граб О.В., Миркевич О.В.</i> Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960–1980 роки)	88
<i>Граб О.В., Ботан О.В.</i> Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку ХХІ століття	92
<i>Ткач О.В.</i> Реклама як дзеркало масової культури	96
<i>Маркевич О.В.</i> Мала академія наук (МАН) – як форма реалізації індивідуальних творчих можливостей обдарованих дітей (на базі Гошанської районної державної гімназії)	99
<i>Виткалов С.В.</i> Особливості реалізації модульного навчання в сучасних умовах (на прикладі спеціальності „Економічна кібернетика”)	103